

HET CIRCUS VAN DE MACHT

„De werkelijkheid is nog altijd veel maffer dan al wat je thuis achter je computerscherm zou kunnen verzinnen.”

Een gesprek met Magnum-fotograaf Carl De Keyzer over de toekomst van de reportage-fotografie en over zijn beelden „die anders zijn”.

POL MOYAERT

Vanaf 30 maart palmt Carl De Keyzer (37) met zijn foto's vier zalen in van het Museum voor Hedendaagse Kunst in Gent. De tentoonstelling zal uit twee luiken bestaan: aan de ene kant *East of Eden*, de neerslag van een negen maanden lange rondreis door de voormalige Oostbloklanden, en aan de andere kant *Images of Power*, een onderdeel van een gigantisch project waarin het gereputeerde fotopersagentschap Magnum het einde van het millennium wil vastleggen.

Carl De Keyzer: „East of Eden is ontstaan in navolging van mijn boek *Homo Sovieticus*, dat voorgesteld werd op 9 november '89, de dag dat de Berlijnse muur is gevallen. Mijn idee was: je hebt het nieuwe Europa en je hebt de Sovjet-Unie, maar wat gebeurt er in die bufferzone daartussen? Ik wou een verhaal vertellen over wat je ziet als je de stadspoorten van dat nieuwe Europese rijk openzet.”

Het idee voor het tweede luik van de tentoonstelling ontstond toen De Keyzer begin '93 door de Democratische Partij werd uitgenodigd om foto's te maken van de ambtsaanvaarding van Bill Clinton in Washington.

— Carl De Keyzer: *Images of Power* heet het, met als ondertitel *Historiestukken van het*

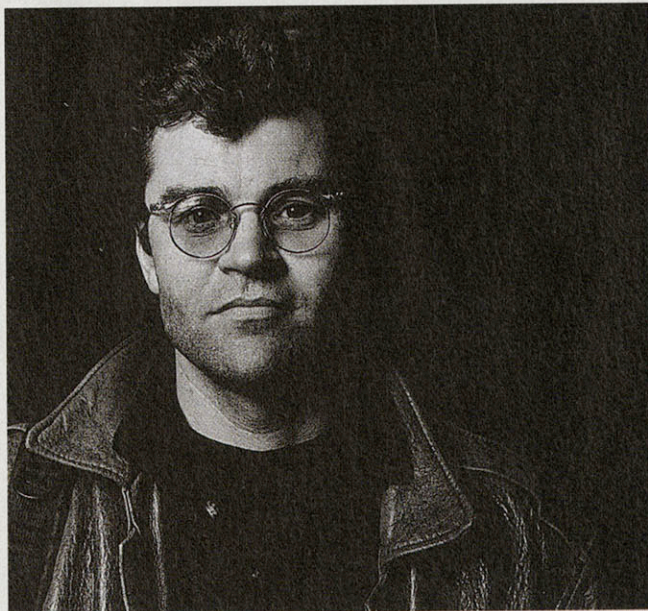
eind van de twintigste eeuw. Tegen het jaar tweeduizend moet daar een boek van komen. Het was niet de bedoeling er nu al mee naar buiten te komen, maar ik liet enkele foto's zien aan Jan Hoet, en die wou ze per se exposeren. En ik kreeg ook meteen een grote zaal in 't museum, dus ik heb daar maar niet nee tegen gezegd. Het is heel opvallend trouwens hoe enthousiast de mensen uit het hedendaagse kunstcircuit over deze foto's zijn.

Ik inspireer mij op wat vroeger gedaan werd door een Delacroix, een Velazquez of een Rembrandt, die grote doeken schilderden om een of ander belangrijk historisch feit weer te geven. Dat was toen de manier om histo-

rische gebeurtenissen aan het grote publiek te tonen. En tegelijk natuurlijk ook de grandeur van het rijk of de heldendaden van bewindslieden in de verf te zetten, wat nu niet direct mijn bedoeling is. Later werd het nieuws dan in beeld gebracht door tekeningen in kranten, dan door foto's, en nu zitten we in het CNN-tijdperk... Met deze tentoonstelling van foto's, afgedrukt op een formaat van ongeveer twee op twee meter en een half, wil ik teruggaan naar het begin.

Kan een stilstaand beeld de mensen nog boeien in deze tijd?

— De Keyzer: 't Moet tegenwoordig inderdaad allemaal snel gaan. Sensatie en techniek zijn de toverwoorden. Deze foto's gaan daar regelrecht tegenin. Ze worden in het museum opgehangen in een mooie oude lijst, en er komen pluchen zetels te staan zoals in *The National Gallery*, zodat de bezoekers er rustig bij kunnen gaan zitten. Deze beelden van mensen die rondlopen in de schaduw van het grote machtscircus, deze foto's van figuren van de geschiedenis komen in een museum te hangen, op precies dezelfde manier als oude eerbiedwaardige schilderijen, waar allerlei belangrijke mensen opstaan. En er is even hard aan gewerkt en er is evenzeer gedacht aan de esthetiek. Dat zal, daar ben ik tamelijk gerust in, toch wel redelijk effect maken. ▶

Carl De Keyzer : „Deze foto is genomen op de avond van het MTV-galabal in Washington ter ere van president Clinton, kort na zijn aanstelling. Clinton is niet gekomen, maar dat leek niemand belangrijk te vinden. Het ging om Madonna, en Prince, en nog een hele schare zangers en acteurs. Buiten was er een ongelooflijk getrek en geduw van fotografen en mensen die stonden te kijken naar de limousines waarmee de sterren kwamen aangereden. Ik heb daar ook een tijdje tussengestaan, maar ik vond niet dat dat veel zin had. Wat moet ik met een foto van Anjelica Huston die uit een auto stapt? Met het zoveelste kiekje van Clint Eastwood? Ik heb me teruggetrokken in de lobby van een hotel en daar zag ik dan die vrouw met dat slapende kind en die zwarte dienstster die gewoon wachtten tot het hele gedoe buiten voorbij was. Het is

de andere kant van de spiegel

en die interesseert mij meer. 't Heeft wel een nadeel hoor : als nieuwsfoto krijg je dit niet verkocht. Madonna die op haar smikkel valt, dat moeten ze hebben.”

► **Maakt je manier van werken van die historische gebeurtenissen niet iets heel anekdotisch?**

— *De Keyzer :* Het minimaliseert de gebeurtenis in elk geval. En tegelijk blaas ik de randfeiten op. Ik geef ze even grote proporties als het historisch evenement zelf. Ik zou ook zulke monumentale foto's kunnen maken van Clinton of de paus, maar dat zou een verkeerd effect hebben. Die mensen worden al de hele tijd op een voetstuk geplaatst. Wat ik doe, illustreert ook de quasi onmogelijkheid om bij dit soort mensen te komen. Als je vroeger lid was van Magnum, kwam je bij Nixon, bij Castro, bij Kennedy, je zat op de eerste rij. Maar nu zitten CNN en konsoorten op de eerste rij.

Overvalt je op zo'n evenement nooit de angst, omringd door tientallen andere fotografen, dat je niet met een origineel beeld naar huis zal gaan?

— *De Keyzer :* Wat dat betreft, is mijn zelfvertrouwen groot. Neem nu de begrafenis van koning Boudewijn.►

Carl De Keyzer : „Dit is een processie in San Antonio, Texas, gesponsord door Coca-Cola. Het beeld hoort eigenlijk bij de grote reportage die ik in '91 gemaakt heb over sekten. Die bestaat uit allemaal zwart-witbeelden, maar hier had ik per ongeluk een kleurenfilmpje op mijn toestel gestoken.

Een ongelooflijk geluk.

Want het zijn toch de kleuren die extra duidelijk maken wat een farce dit is. Ja, in de fotografie speelt het toeval dikwijls een grote rol.”

► De meeste fotografen daar werkten voor kranten of tijdschriften, die moesten een foto van de kist hebben. Mij interesseerde die kist niet. En ook niet de mensen met vlaggetjes, of de stoet van koningen en koninginnen.

Wat kan je zeggen van 95 procent van de persfoto's? Tja, het staat er gewoon op hè. Wat kan je zeggen van het gros van de persfotografen? Dat ze ter plaatse geweest zijn. Hebben ze daar hun moment gekozen? Meestal niet. De meeste mensen trekken zich daar ook niets van aan. Ze zien de lijken, ze zien het bushokje dat in flarden is geschoten, en dat was het ook wat ze wilden zien. Mijn foto's zijn anders.

Heeft het nog zin om als fotograaf moeilijke dingen te doen, nu je met de nieuwe technieken zowat iedere situatie in de studio kan creëren?

— De Keyzer : Ik probeer zonder computer een beeld te creëren dat sterker is dan de werkelijkheid. En inderdaad, je zou sommige van mijn foto's kunnen faken met de computer, maar ►

Carl De Keyzer : „Ik las in een krant dat er een airshow was in de Mohavewoestijn een beetje buiten Los Angeles. En daar zag ik dan die kinderen bezig met die wapens.

Zit er een moraal

achter zo'n foto ?

Ach ja,

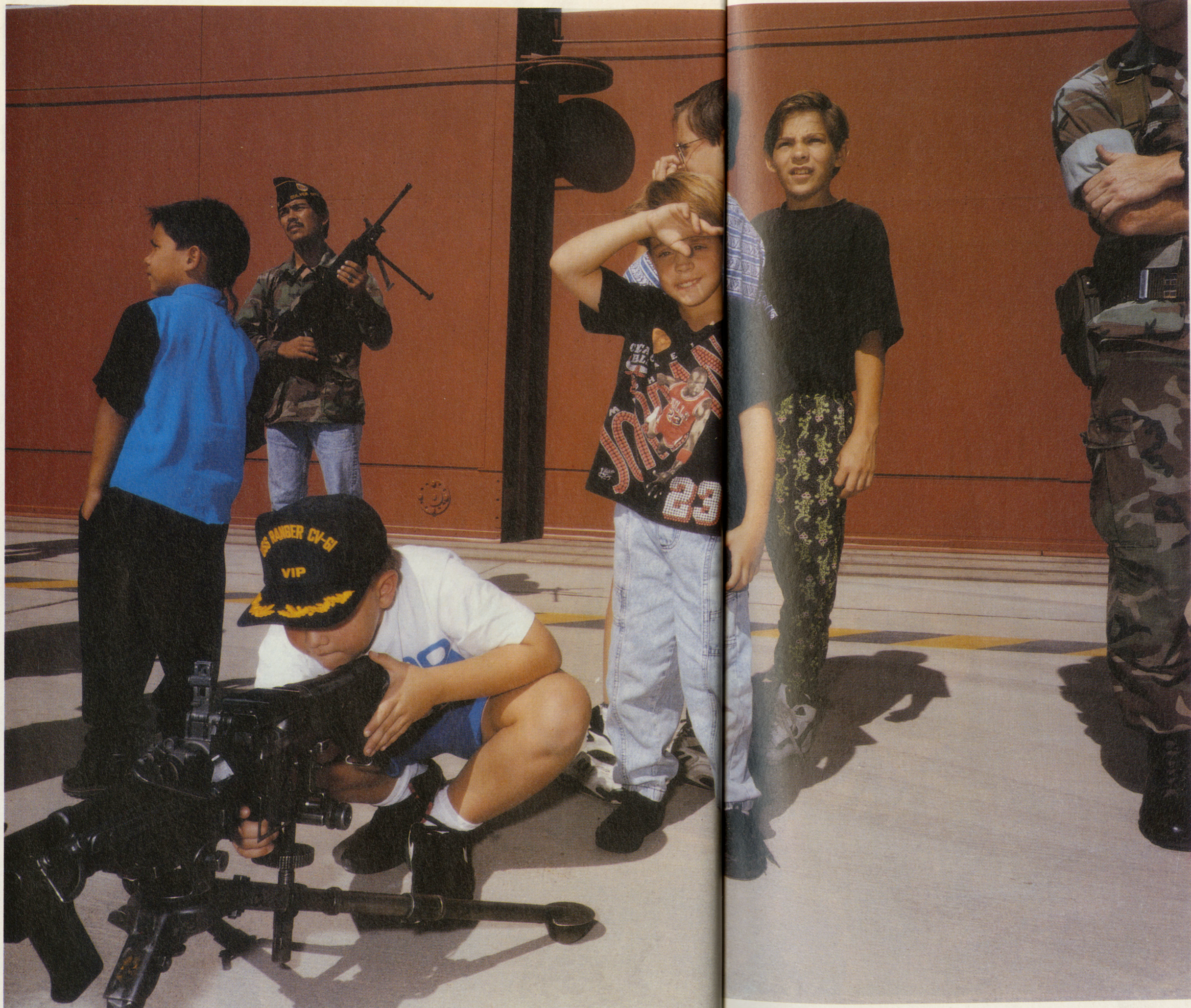
je zou kunnen zeggen dat ik daar tegen ben, dat ik mijn bezwaren heb tegen de wapenindustrie, dat men kinderen niet moet laten spelen met moordwapens... Maar ik moet toegeven : dat is pas mijn tweede gedachte. Mijn eerste is de compositie van dit surrealistische beeld. Dat je, let op, heel snel zou kunnen verknoeien. Bijvoorbeeld door alleen die jongen met z'n pet en die mitrailleur te fotograferen. Dan ligt de moraal er wat te dik op."

► de meeste niet hoor. Je zou er gewoon niet op komen. De werkelijkheid is nog altijd veel maffer dan al wat je thuis achter je computerscherm zou kunnen verzinnen.

Er zijn natuurlijk situaties waarin de verleiding om te manipuleren groot is. Ik geef een clichévoorbeeld. Aan de ene kant van de straat staat een groep nonnen en aan de andere kant een groep motards. Als fotograaf hoop je dan dat die op een of andere manier samen in beeld komen, maar het kan dat je daar lang op moet wachten. Dus wat zou je kunnen doen ? Je maakt van beide groepen een foto en je schuift thuis die twee foto's met de computer in elkaar. Dat is echt kinderspel. Maar ik doe het niet, ik wacht.

Da's een principieel standpunt ?

— *De Keyzer* : Ja, dat is het. Hoewel ik soms vrees dat het een verloren strijd is. Ik vraag me wel eens af of de reportage-fotografie niet zal verdwijnen. Het wordt immers heel moeilijk om nog te bewijzen dat je iets echt zo

Carl De Keyzer : „Er waren een paar duizend mensen voor de paasmis op het Sint-Pietersplein in Rome. Heel wat minder overigens dan de vijftigduizend waar de *BRTN* het gewoonlijk over heeft. Als het over de paus gaat, overdrijven die altijd een beetje.

Ja, religie fascineert mij. En de vaststelling dat mensen zich zo makkelijk laten manipuleren door vertegenwoordigers van een fictieve god of een reële dictator, choqueert me. Ik begrijp dat zoeken naar geborgenheid wel, maar tegelijk vind ik het erg dom dat mensen niet wat zelfstandiger in het leven durven staan. En toch is dit inderdaad geen heel kritische foto. Dat is iets merkwaardigs. Toen ik mijn reportage over de Amerikaanse sekten maakte, zat ik echt vol haatgevoelens, en als je mij daar dan over hoort spreken, ben ik heel cru en scherp. Maar om een of andere reden projecteert zich dat niet in mijn beelden. Ik kies dan voor de esthetiek,

het beeld primeert altijd op de boodschap.

Op deze foto staat alles op zijn plaats. Neem nu dat jongetje vooraan : als dat er niet gestaan had, dan had ik deze foto niet gemaakt. Dat jongetje, dat ik misschien ben. En dat zich afvraagt : wat is dat hier allemaal ?”

► gezien hebt, zoals het op de foto staat. Die mens daar, stond die er, of is die later ingescand ? Dat levert grote problemen voor de geloofwaardigheid van de fotograaf. Iemand zoals ik die moeilijke foto's maakt, waarbij je dikwijls heel lang moet wachten op een gebeurtenis, op een bepaalde compositie... Ja, wat voor zin heeft dat nog, als je het ook op een paar uur in het labo kunt regelen ? Maar laat mij niet te pessimistisch zijn, ik geloof toch nog altijd in de kracht van de realiteit. ■

De tentoonstelling East of Eden / Images of Power is te zien van 30 maart tot 12 mei in het Museum voor Hedendaagse Kunst in Gent. Tegelijk verschijnt bij uitgeverij Ludion het boek East of Eden met 69 zwart-witfoto's van Carl De Keyzer en tekstfragmenten (in het Engels) uit werk van E.M. Cioran, Hans Magnus Enzensberger, György Konrad, Ismail Kaderre, e.a. Prijs : 1400 fr.